

ДО ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ МОВНОГО КУРІКУЛУМУ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОДЕЛІ БАГАТОМОВНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З НАВЧАННЯМ МОВ КОРИННИХ НАРОДІВ І НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

*Фідкевич Олена,
канд. філ. наук,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

*Кондур Земфіра,
мол. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Входження України в європейський освітній простір обумовлює необхідність удосконалення системи мовної освіти, її адаптації до існуючих європейських реалій, створення умов для забезпечення учнів якісною освітою, в контексті якої передбачено збалансоване навчання різних мов, що сприятиме формуванню здатності школярів до ефективного спілкування в умовах полікультурного світу, готовності до динамічних суспільних змін, підвищить у подальшому їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Багатомовна освіта є одним із напрямів трансформації українського освітнього простору, спрямованого на досягнення цих цілей, і передбачає використання в освітньому процесі щонайменше трьох мов: рідної, державної і міжнародної.

Реалізація завдань багатомовної освіти спирається на новітні освітні документи. Утім, хоча на законодавчому рівні створені умови для її запровадження, але існують певні проблеми щодо теоретичного осмислення її сутності, змісту, структури; принципів добору методів і прийомів, технологій її реалізації; розробки дидактичних матеріалів належного рівня; підготовки фахівців.

Визначення пріоритетної моделі багатомовної освіти, розробка науково-методичного забезпечення її реалізації наразі є необхідними і актуальними завданнями української педагогічної науки.

Співробітниками відділу навчання мов національних меншин Інституту педагогіки НАПН України в 2021 році розпочато дослідження «Науково-методичні засади реалізації моделі багатомовної освіти в закладах загальної середньої освіти з навчанням мов корінних народів та національних меншин.

Одним із пріоритетних підходів до формування багатомовної компетентності є інтегративний підхід, який визначає світоглядну, педагогічну й організаційну специфіку багатомовної освіти і передбачає передусім узгодження і синхронізацію мовного курікулуму, при цьому методи і прийоми навчання спрямовуються на встановлення зв'язків між різними мовами на основі міжмовного трансферу [1].

На основі напрацювань українських і зарубіжних фахівців у царині багатомовної освіти з урахуванням положень Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти [2] визначено такі основні принципи інтегрованого мовного курікулуму, які мають актуалізуватися у моделі багатомовної освіти:

- з першого класу початкової школи обов'язкове навчання рідної мови на основі розвитку компетентностей у чотирьох видах комунікативної діяльності, включаючи грамотність письма;
- раннє розширення мовного репертуару учня – початок навчання рідною, вивчення української та іноземної мов з першого класу; навчання певного відсотку предметів із 5 класу державною мовою (відповідно до законодавчих та нормативних документів у галузі освіти); можливість вивчення другої іноземної мови з 5 класу;
- узгодження і синхронізація навчальних планів і програм мовних курсів, програм мовних і немовних курсів;
- загальні відомості про мову як засіб пізнання і спілкування, мовні одиниці і явища репрезентуються у контексті навчання М1 та повторюються і уточнюються в процесі навчання М2, М3;

- навчання М2, М3 здійснюється на основі системного порівняння релевантних аспектів рідної мови, з широким застосуванням трансферу (перенесення умінь з рідної мови у нові виучувані мови);
- застосування навчальних стратегій, засвоєних у контексті навчання М1, у процесі вивчення М2, М3;
- здійснення мовно-предметної інтеграції на основі імерсійної технології CLIL, яка дає можливість використання другої або третьої мови (М2, М3) як засобу засвоєння змісту предметів немовної галузі, одночасно предметний зміст застосовується для навчання мови.

Заклад загальної середньої освіти має можливість здійснювати не тільки горизонтальну диверсифікацію структури освітнього процесу, а вертикальну – за рахунок варіативної частини освітньої навчальної програми (в межах факультативного навчання однієї мови перейти до вивчення іншої; розпочати навчання мови, яка не входить до переліку трьох основних мов, з будь-якого рівня навчання в закладі загальної середньої освіти), здійснювати інтеграцію предметів мовної галузі з предметами інших галузей.

Модель багатомовної освіти передбачає не тільки інтеграцію змістових і навчально-методичних складників освітнього процесу, а й процесуальних: визначення об'єднувальних концептуальних ідей, уніфікацію термінів, критеріїв оцінювання, створення сприятливого освітнього середовища, синхронізацію позакласної діяльності, кооперацію вчителів предметів мовної і немовної галузей.

Затвердження нових Державних стандартів початкової освіти та базової середньої освіти надає можливість для таких системних змін, створює підґрунтя для формування інтегрованого мовного курикулуму в контексті моделі багатомовної освіти, який забезпечуватиме синергію і результативність процесу навчання мов.

Ключові слова: інтеграція, мовний курикулум, багатомовна освіта, навчання мов корінних народів і національних меншин.

Список використаних джерел

1. Олена Фідкевич, Наталія Богданець-Білокаленко. Зміст і функції багатомовної комунікативної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти з навчанням мов національних меншин. *Український педагогічний журнал*, 2020. № 3. С. 66–74.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. К. : Ленвіт, 2003. 273 с.

ТИПИ І ВИДИ ВПРАВ ДЛЯ НАВЧАННЯ МОВИ

*Хорошковська-Носач Тетяна,
наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Проблема вправ у різні часи була предметом досліджень психологів, методистів, лінгводидактів. Досліджували її І. Бім, Н. Гез, Д. Ізаренков, М. Ільїн, О. Миролубов, С. Ніколаєва, Ю. Пассов, В. Редько, В. Скалкін, А. Старков, С. Фоломкіна, В. Цетлін, С. Шатілов, Л. Щерба та інші.

У психології та дидактиці під вправою розуміють багаторазове виконання дій або видів діяльності з метою засвоєння їх (Л. Виготський, О. Вишневський, І. Підласий, М. Скаткін), багаторазове виконання певних дій з метою вироблення й удосконалення умінь і навичок у навчальній роботі (А. Хуторської, М. Ярмаченко), тренування, пов'язане з регулярно повторюваною дією, спрямоване на оволодіння певним способом діяльності (В. Онищук).

У методиці навчання мови вправа розглядається як структурна одиниця методичної організації навчального матеріалу (М. Пентилюк, К. Плиско, Л. Федоренко), як одиниця навчання мовленнєвої діяльності (О. Біляєв, Л. Мацько, В. Мельничайко, Л. Скуратівський), як пріоритетний засіб оволодіння змістом навчання (В. Редько), як послідовні дії та операції, що виконуються багаторазово для набуття необхідних практичних умінь та навичок (С. Караман), як цілеспрямовані, взаємопов'язані дії, що пропонуються